

Note de producție la Carol I

În ianuarie 2008, un comunicat de presă al Spitalului Elias anunța că regizorul Sergiu Nicolaescu a fost operat pe creier, pentru a doua oară în decurs de două săptămâni. Două luni mai târziu, într-una dintre primele apariții publice de după operație, Nicolaescu a povestit despre cea mai dificilă perioadă din viața sa: la 78 de ani, a reînvățat să vorbească, să meargă și să scrie. În acest context, cârcotașii n-au așteptat prea mult să ajungă la concluzia că “Supraviețuitorul” va marca finalul carierei regizorului.

11 august 2008, castelul Peleş. Sergiu Nicolaescu, îmbrăcat în uniforma regală a lui Carol I, se pregătește să filmeze prima secvență a docudramei “Carol I”. E un proiect câștigat la Consiliul Național al Cinematografiei în 2006, foarte drag regizorului, pentru care s-a documentat intens în ultimii doi ani. Exista și o motivație de ordin sentimental: lungmetrajul îi prilejuiește lui Nicolaescu întoarcerea la personajul pe care l-a interpretat în “Pentru patrie” în urmă cu 30 ani: regele Carol I. “E pentru prima dată în istoria cinematografiei românești când un actor interpretează același personaj la un interval considerabil de timp”, subliniază regizorul. De ce Carol? “În primul rând pentru că era în zodia Berbecului, ca mine, iar în al doilea rând pentru că i se spunea Neamțul. Și mie mi se spune la fel. Ca și Carol, iubesc precizia, cuvântul dat și munca ordonată. Cam acestea ar fi lucrurile care ne-au apropiat.” explica regizorul.

În 1977, la aniversarea a 100 de ani de la Războiul de Independență, lui Nicolaescu i se “comandase” un film care să surprindă momentele cheie ale aceluși eveniment. Cum rolul regelui Carol I în contextul războiului din 1877 fusese unul hotărâtor, evident că nici filmul nu putea face abstracție de acest lucru. Exista și o oarecare asemănare fizică între regizor și Carol, prin urmare rolul i-a revenit din start lui Nicolaescu. La vizionare, însă, Dumitru Popescu, cel care conducea la momentul respectiv Direcția de film, i-a cerut regizorului să-l scoată pe Carol. “A rămas așa, numai o figură care călărea din când în când” își amintește Nicolaescu. Filmul, care s-a numit în final “Războiul Independenței”, se încheia cu un congres al partidului comunist și a fost difuzat de televiziune.

La scurt timp după acest moment, Dumitru Popescu a fost înlocuit de Corneliu Burtică. “M-a chemat la el și mi-a spus: <<Domne, există un scenariu, până în decembrie trebuie să fie filmul gata>>, povestește regizorul. Tot un film despre războiul de independență. Era în luna aprilie, m-am apucat să scriu scenariul, m-am documentat foarte bine, în iunie am început filmările, iar în decembrie <<Pentru Patrie>> era gata.” De data aceasta însă, Nicolaescu a pus de la început o condiție: să îl păstreze pe Carol. Condiția i-a fost acceptată și astfel “Pentru patrie” a devenit primul film realizat în perioada comunistă care îl pune pe Regele Carol I într-o lumină favorabilă.

De altfel, unul dintre motivele pentru care “Carol I” nu a necesitat decât nouă zile de filmare s-a datorat faptului că în montajul final au fost incluse și secvențe din aceste două

producții anterioare. Una dintre scene este preferata regizorului: “Momentul acela când urcă un deal spre Plevna, pe reduta a doua din Plevna, e excepțional, e aproape... îndrăznesc să spun... e aproape unic în cinematografie. Merg în relanti... În primul rând, modul în care puteau să arate oamenii ăștia! Aparatul e în față și ei vin spre noi. Fețele lor! Erau ca oamenii care pleacă într-un atac real. Și erau sute de oameni, sute de oameni care se scurgeau urcând dealul. Și în momentul ăla mi-a venit o idee... care zic eu că e complet nouă... să-i fac pe turci să înghețe. Are o putere extraordinară imaginea. E, poate, unul din cele mai frumoase lucruri pe care le-am făcut eu vreodată.”

Nicolaescu recunoaște ca întoarcerea la acest personaj nu a fost premeditată, nici măcar ca urmare a admirației nedisimulate față de cel pe care-l consideră creatorul României moderne. Ideea acestui proiect a apărut în urmă cu câțiva ani, inițial sub forma unei serii de documentare despre figurile emblematice ale istoriei românilor. Unul dintre ele îi era dedicat lui Carol I, însă accentul urma să cadă de această dată pe ultimele luni din viața regelui, prins la mijloc între Puterile Centrale și Antanta, la începutul primului război mondial. Momentul în care regizorul a realizat că, dacă l-ar face, ar avea exact vârsta lui Carol în 1914, a pecetluit soarta proiectului.

Documentarea a durat doi ani, iar scenariul semnat de Emil Slotea a primit viza vicepreședintelui Academiei Române, istoricul Dan Berindei. “Noi, ca regizori, avem un avantaj în fața istoricilor: ei nu pot lua în considerare decât materiale scrise. Noi, ca regizori, luam și legendele care, de multe ori, sunt foarte aproape de adevăr” crede Nicolaescu. O mică parte din dialogurile redade în film sunt imaginare, însă în cea mai mare parte au fost conform mărturiilor istorice. Un exemplu concret în acest sens sunt jurnalele Reginei Maria, care au fost principala sursă de documentare pentru personajul interpretat de Andreea Sofron în acest film, după cum marturisește regizorul: “M-am documentat foarte bine pentru Regina Maria și tot ce-am luat - dialoguri pe care ea le-a purtat cu Carol sau comportamentul ei față de Carol, judecata ei în fața lui Carol - e luat din materialele scrise de Regina Maria.”

Scenariul a fost înscris în concursul CNC din 2006 și a fost primul pe lista la secțiunea documentar. De cele mai multe ori, durează cel puțin doi ani ca un proiect câștigător al concursului CNC să intre în producție, însă de această dată a mai existat un motiv care a grăbit destul de mult lucrurile. Un motiv despre care Sergiu Nicolaescu vorbește deschis, însă cu o vizibilă strângere de inimă: un accident vascular survenit în luna ianuarie a anului trecut, care l-a obligat să-și reconsidere prioritățile. După o perioadă relativ scurtă de recuperare, în care a reînvățat să meargă și să vorbească, Nicolaescu s-a întors în forță: după lansarea din aprilie a ultimului său film din seria Comisarul Moldovan – “Supraviețuitorul” - a început imediat pregătirea pentru “Carol I”.

Efortul depus a fost cu siguranță uriaș, însă ambiția l-a depășit: “Țin la efort. Și am avut ambiția să fac Carol și l-am făcut. Recunosc că am tras tare de mine, că m-am simțit rău de câteva ori în timpul filmărilor, însă experiența prin care trecusem cred că a rezonat destul de bine cu ceea ce simțea și avea Carol în anul morții lui. El era foarte descurajat, urma să facă un război,

conform dorințelor românilor, împotriva propriei lui națiuni. Și asta îl durea cumplit, aproape că-l ucidea” susține regizorul.

Cele nouă zile de filmare pentru “Carol I” au fost pregătite timp de două luni, alături de o bună parte din echipa de la “Supraviețuitorul”. De la costume și până la locații, totul a fost gândit în amănunt pentru ca genul filmului – docudrama – presupune respectarea adevărului istoric până în cele mai mici detalii. De altfel, dincolo de exigența binecunoscută de toți cei care au avut ocazia să lucreze cu Nicolaescu, grija pentru detalii este de o altă caracteristică a regizorului. Cel mai elocvent exemplu în acest sens a fost castingul pentru rolul Reginei Maria, adjucecat cu doar trei zile înainte de începerea filmărilor de către Andreea Sofron. Ce anume l-a convins pe Nicolaescu: privirea Andreei, care i-a amintit instantaneu de o fotografie a Reginei.

“Regina Maria era o femeie interesantă, nu foarte frumoasă, dar cu foarte mare trecere la bărbați. Era o cuceritoare și avea o privire cu totul și cu totul specială. Mi-a fost foarte dificil să găsesc o actriță care să se potrivească cu rolul reginei Maria. Au fost actrițe foarte bune, care și-au dorit să joace rolul ei, dar, din păcate, fizic, erau foarte departe de personaj. Regina Maria avea niște ochi albaștri superbi și o privire specială. Ai fi zis că e o femeie blândă, mama răniților, a săracilor și a tuturor românilor. Însă în realitate nu era chiar așa. Și atunci trebuia să aleg dintre câteva actrițe care se potriviseră. Din fericire, la ultima probă, ultima actriță, Andreea Sofron, a dat cea mai bună probă și am știut că ea este Regina Maria. Andreea a reprezentat cea mai bună opțiune pe care am găsit-o în România” mărturisește Nicolaescu.

Andreea nu va uita prea curând ziua în care a fost chemată la casting: “Am fost chemată să dau proba pentru rolul Reginei Maria chiar în ultima zi de casting. Sergiu Nicolaescu l-a sunat pe soțul meu, Cristian Sofron, și i-a spus că ar vrea să mă cheme la casting. Nu i-a dat prea multe informații despre rol, așa că am aflat despre ce era vorba abia când am ajuns acolo. Nu știu cât de cunoscut este acest lucru, dar domnul Nicolaescu nu dă probe filmate decât foarte rar. Regula a rămas valabilă și de această dată, prin urmare am făcut probe de machiaj și costum și mi s-au făcut câteva fotografii. Spre surprinderea mea, am luat rolul. Primul gând după ce am aflat a fost că ceva din privirea mea l-a convins pe domnul Nicolaescu să mă aleagă și se pare că am avut dreptate.”

Andreea Sofron a întregit astfel distribuția formată din Răzvan Vasilescu în rolul lui Bratianu, Marina Procopie în rolul Reginei Elisabeta, Geo Dobre (Ferdinand), Mihai Niculescu (Alexandru Marghiloman), Cristian Moțiu (istoricul), Ștefan Velniciuc (Ottakar) sau Ion Lupu (Basset).

Primele patru zile de filmare au readus la Peleş atmosfera de acum un secol, evident, dacă facem abstracție de echipa tehnică. Personajele din tablouri păreau să fi coborât din ramă și se plimbau acum pe culoarele castelului - acesta a fost sentimentul personalului de la Peleş, după cum ne-au mărturisit emoționate câteva doamne. Vestea că Nicolaescu filmează la castel s-a răspândit repede și printre vizitatori, deveniți brusc mai atenți la actori decât la explicațiile

ghizilor. Angajații castelului sunt de altfel o sursă inepuizabilă de informații despre istoria familiei regale, cu atât mai mult cu cât aici lucrează generații întregi. “Mai demult, pe când filmam <<Mihai Viteazul>> la Peleş, am descoperit o fată, una dintre angajatele castelului, stră-nepoata cuiva care a lucrat în timpul lui Carol, și care îmi spunea că se poate ca Regele Carol să se fi sinucis. M-am interesat, nu se confirmă ipoteza sinuciderii sale dar, totuși, am ajuns la o concluzie: el era foarte bolnav, a avut o conversație cu Elisabeta în seara respectivă, iar dimineața, când au intrat în camera lui, au găsit geamurile deschise. Dacă ne gândim că era foarte bolnav și cu toate acestea a deschis ușile și geamurile spre terasă și s-a dezvelit, putem spune că, într-un fel, categoric, fără doar sau poate a fost o sinucidere, și explicabilă. Un om extraordinar de loial, de drept, a fost foarte aspru cu el însuși, a fost un om de excepție” povestește Nicolaescu.

Acest moment a fost de altfel integrat și în docudrama “Carol I” fără a constitui însă o explicație în sine pentru moartea monarhului, ci doar o metaforă pe care o vor descifra cei care vor vedea filmul.

Tot la Peleş s-a filmat cea mai emoționantă secvență din film, moartea lui Carol, chiar în dormitorul regelui. Aflat deasupra patului, tabloul Mariei, unica fiică a lui Carol, răpusă de scarlatină la vârsta de trei ani, le-a impresionat profund pe Andreea Sofron și Marina Procopie, prin urmare secvența n-a necesitat multe duble.

Peleşul este una dintre cele mai exclusiviste locații de filmare din România, însă pentru Nicolaescu este doar una dintre cele mai dragi: “Nu știu câte producții s-au filmat acolo, dar știu sigur că eu am făcut majoritatea filmelor la Peleş. Pentru acest lungmetraj era normal să alegem Peleşul ca locație de filmare pentru că acest castel a fost construit de Carol și acolo a fost casa lui. Pe urmă acolo au locuit și Ferdinand, Carol al II-lea și pentru puțin timp și Regina Maria, deși ea a locuit mai mult la Pelișor, castelul mic de lângă Peleş. Am filmat 12 ore pe zi, chiar mai mult și au fost filmări foarte dificile. Însă locația este superbă și este cadrul perfect pentru acțiunea filmului. Un castel unic în România și rar întâlnit în Europa de Est.”

Dupa Peleş, echipa s-a mutat la Muzeul Național Cotroceni, închis pentru public timp de cinci zile, cât au durat filmările. Și dacă la Peleş s-au filmat secvențele de familie, Cotrocenii au găzduit întrunirea de urgență a membrilor guvernului, în cadrul căreia Carol le comunică acestora existența unui tratat secret, semnat în 1883, care lega România de Tripla Alianță. Guvernul s-a opus categoric, cu atât mai mult cu cât poporul român era de partea Antantei. Secvența s-a filmat timp de două zile și a fost una dintre cele mai dificile, din cauza numărului mare de personaje, dar și de dialoguri. Iar dacă la Sinaia echipa a scăpat de caniculă, odată întoarsă la București n-a mai avut cum s-o evite.

Cu o zi înainte de final, Nicolaescu admitea că “Proiectul acesta a fost la fel de dificil ca <<Mihai Viteazul>> sau <<Dacii>>, a necesitat o documentare la fel de minuțioasă și recunosc că m-a obosit puțin. Nu e un moment în care să intereseze istoria României, și cu toate astea sper

ca filmul să aibă succes, pentru că e un film făcut cu multă ambiție și una din cele mai bune docudrame făcute vreodată în cinematografie. Și chiar dacă Regele Carol I nu a fost foarte iubit de români, eu susțin că are merite incontestabile și sunt foarte laudativ în ceea ce privește existența lui ca Rege al României. De altfel, am păstrat în film și o replică pe care Carol însuși a scris-o: <<Sunt mândru că sunt german și la fel de mândru ca sunt Regele României>>.”